

Gheorghe Macarie, *Barocul. Artă și mentalitate în Moldova epocii lui Vasile Lupu*, vol. I, Iași, Editura Cronica, 2005, 256 p., cu ilustrații în text.

Tema abordată de Gheorghe Macarie, aceea a barocului moldovenesc o întâlnim, mai înainte, într-o serie de lucrări semnate de Ana Dobjanschi și Victor Simeon (*Arta în epoca lui Vasile Lupu*, București, 1979), de Răzvan Theodorescu etc. Acesta din urmă este cel dintâi care lansează ideea unui „prim baroc” post-bizantin între Polonia și Istanbul a unui „baroc oriental” și „a oamenilor noi”. Tot savantului Răzvan Theodorescu îi datorăm și decriptarea mentalului individual și colectiv al epocii, comportamentul baroc al vârfurilor societății moldovenești, începând cu domnii Ieremia, Simeon și Constantin Movilă spre a atinge apogeul în vremea lui Vasile Lupu, fenomene cuprinse de autor în sintagma „gusturi și atitudini baroce la români înainte de 1700”. Aparent nu ar mai fi multe de spus. Și totuși, Gheorghe Macarie evidențiază o interesantă sinteză a ceea ce a fost barocul în Moldova, cu precădere în vremea domniei lui Vasile Lupu.

Un prim capitol „Preliminarii la baroc” (pp. 9–22) introduce pe cititor în vasta problemă a termenului, semnificației, cuprinderii spațiale și temporale ale barocului. Subscriind lui P. Rohler și John Rupert Martin, autorul consideră barocul drept „o constantă spirituală în artă și, în sensul mai larg, în cultura popoarelor, indiferent de meridian și de cronologie (...) ca o normă permanentă sau ca o stare fundamentală a culturii universale, iar clasicismul ca o valoare la care s-au ridicat unele națiuni în anumite momente”.

Sub raport temporal „secolul al XVII-lea este unul al barocului prin excelență (...). Perioada 1610–1660 poate fi socotită una de triumf a barocului italian, dar și a celui din mare parte a țărilor europene pentru a conchide că „barocul se continuă și în prima jumătate a secolului al XVIII-lea și, dacă am considera, de altfel pe nedrept, rococo-ul o prelungire a barocului (cum s-a și făcut) atunci îl găsim până în deceniile opt-nouă ale aceluiași secol” (pp. 17–18).

În pofida enunțului un posibil baroc românesc al artelor vizuale, oarecum dubitativ, al capitolului al II-lea (pp. 23–70) Gheorghe Macarie analizează sistematic motivele pentru care cercetătorii de până la Răzvan Theodorescu au ezitat în a integra creația vizuală din Țările Române orientării general europene. Pentru autor cronologia barocului în Moldova „începe în 1595, odată cu domnia lui **Ieremia Movilă**, continuându-se cu **Simeon Movilă (1606–1607)** și a altor, episodice domnii (...) cu **Radu Mihnea (1616–1619, 1623–1626)** și modelul tânărului **Vasile Lupu**, domnitorul de mai târziu, **Miron Barnovschi (1626–1629)**. Barocul epocii lui **Vasile Lupu** este continuat în domnia uzurpatorului său **Gheorghe Ștefan (1653–1658)**, a lui **Gheorghe Duca**” (pp. 31–32).

În sprijinul existenței unui baroc în artele vizuale din Moldova Gheorghe Macarie, mergând pe urmele lui Răzvan Theodorescu, invocă o serie de factori și fenomene greu de refuzat, care conving cititorul. Spre exemplu, materialele de lucru – marmora neagră, mahonul și chiparosul tetrapoadelor, aurul, argintul și bronzul lucrate la Danzing de la Trei Ierarhi „bogăția bijuteriilor scoicii și a perlelor, textilele somptuoase decorul de manufacturi care subliniază tactilul, în vreme ce altorelieful sculpturii în piatră și marmură „năzuind tridimensionalul, pregătește terenul pentru stucatură” – toate acestea se înscriu unei ostentații vizuale, proprii barocului.

Dezvoltându-și argumentația, pe firul logic al existenței barocului moldovenesc, reflex al unei mentalități și comportament baroce din societate, Gheorghe Macarie analizează **decorul** („în epoca lui Vasile Lupu proliferarea ornamentelor a cunoscut forma excesului”, p. 45), **motivele decorative** (cele patru flori – zambila, garoafa, lealeua, floarea de răsură – măcieș, cărora li se adaugă bujorul, margareta, trandafirul, caprifoiul, dar și motive ca arborele vieții sau omniprezența frunzei de palmier crestată (p. 49), **fastul** (prezent în vestimentație, protocol, ceremonii și ospete) al cărui rezultat final era **uimirea și stupoarea**. Toate erau asociate cu grandiosul dimensional din arhitectură, dar și cel al personajului princiar, „cu hire împăratească”.

Capitolele privind **Arhitectura** (pp. 71–112), **Sculptura decorativă** (pp. 113–217) – unde putea fi inclusă și aceea a marilor pomelnice de la Sucevița, Solca etc. sugestivă și oportună demonstrației – **Orfevrăria** (pp. 218–232) și **Broderia religioasă**, toate bogat și inspirat ilustrate, dar din păcate, cu imagini alb-negru, întregesc o lucrare binevenită atât pentru publicul interesat de artă, cât și pentru studenți și chiar specialiști.

Ion I. Solcanu